

Imperium Romanum под Августом: освајачки ратови и границе Царства

Извори за спољашње ратове:

RGDA 3–4; 13 (Јанусов храм); 26–33. Светоније, Август, 20–23.

Август је желео да његова владавина буде запамћена као доба мира: *pax Augusta*. Жртвеник посвећен Августовом миру (*Ara pacis Augustae*), чију је изградњу сенат изгласао 13. г. пре Хр. поводом Августовог повратка из Шпаније и Галије, представља објаву те његове намере; друга је затварање Јанусовог храма, што се дешавало када би на римској територији завладао мир након победничких ратова римске војске. У RGDA 13 Август наглашава да је пре његовог времена Јанусов храм био затваран само два пута, а у његово време сенат је три пута донео одлуку о затварању капије Јанусовог храма.

Успостављање мира односило се, међутим, само на стање унутар римске државе. Преко њених граница Август је водио успешне ратове и током своје четрдесетогодишње владавине проширио је територију Римског царства више него иједан цар после њега. Додао му је северну Шпанију, алпске области између Медитерана и Јадрана са Рецијом и Нориком, границе Илирика проширене су до Дунава, као и територија северно од Македоније. На истоку, анектирана је Галатија, а Јудеја припојена Сирији. Односи са Партијом регулисани су дипломатским путем (RGDA 29 и новац: *signa recepta*).

Египат је још 30. г. дошао под власт римског народа. Офанзивни ратови вођени су првенствено **на западу**.

RGDA 26, 27, 30: *Проширио сам територију свих провинција римског народа уз чије границе су живели народи који до тада нису били под нашој влашћу. Умирио сам провинције Шпанију, Галију као и Германију, које окружује Океан од Гадеса до ушћа реке Лабе. Покорио сам и област Алпа, која се протеже од Јадранског до Тиренског мора, а да против ниједног тамошњег племена нисам повео неправедан рат. . . Египат сам потчинио власти римског народа . . . Панонска племена, до којих пре мог принципата (пре него што сам ја постао принцепс) војска римског народа никада није била допрла, савладао је Тиберије Нерон, који је тада био мој пасторак и легат; све њих сам потчинио власти римског народа и померио сам границе Илирика до обале реке Дунава.*

Шпанија

26–19. г. пре Хр.: Кантабри и Астури у северозападној Шпанији. Освајање је завршио Агрипа. Уследило је уређење провинције: брдско становништво је преселено у долину где су се развили нови градови (*Bracara Augusta*, *Lucus Augusti*, *Asturica Augusta*), основане су ветеранске колоније (*Augusta Emerita*, *Caesaraugusta*). Шпанија је подељена на три провинције, Тараконску Шпанију, Лузитанију (царске) и Бетику (сенатска). Три легије су остављене у провинцији са војним центром у дан. Леону (*Castra legionum*).

Галија

Галија коју је освојио Цезар углавном је била пацификована. Августов задатак је био да организује управу. Нарбонска Галија, која је припојена пре једног столећа, била је цивилзована и препуштена је сенату на управу. У њој је било пет

ветеранских колонија. Цезарова Галија је подељена на три провинције, Аквитанију, Лугдунску Галију и Белгику којима је управљао по један царски легат. Август је 27. године дошао у Галију да спроведе ценз на основу кога је одређен порез. Главни град све три галске провинције био је Лугдунум на ушћу Саоне у Рону. У њему је 12. г. пре Хр. подигнут жртвеник Риму и Августу, и то је био центар царског култа о коме се бринула провинцијска скупштина (*concilium Galliarum*). Границу је Цезар поставио на Рајни, и тамо су биле стациониране легије. Агрипа је 20. г. пре Хр. допустио германском племену Убијцима, који су живели источно од Рајне, око реке Лана, да се населе на римску територију на левој обали Рајне код дан. Келна. Намера је била да Убијци, као римски савезници, штите границу од упада германских племена које су привлачила богатства провинције. До тада у изворима нема вести које би наговештавале Августову и Агрипину идеју о офанзиви у Велику Германију. Али када су 16. г. пре Хр. германска племена Сугамбра, Усипета и Тенктера нанела тежак пораз легату Галије Марку Лолију и заробила легијски бојни знак, Август се коначно одлучио на офанзиву у Германији.

Али пре тога требало је обезбедити Италију освајањем алпских области и померити границу на север, до извора Рајне и Дунава, а затим низ Дунав до Беча. Сем тога, требало је и границу на Балкану померити до Дунава да би се лакше бранила и да би се успоставила копнена комуникација између Италије и источних провинција. Тако би северна граница ишла Рајном и Дунавом до Црног мора. Она би била краћа уколико би се пресекао оштар угао између изворишта Рајне и Дунава померањем границе на исток, са Рајне на Лабу. Уследила су освајања којима је Август намеравао да оствари тај план.

Алпи

Требало је најпре обезбедити комуникацију између Италије и Нарбонске Галије преко алпских пролаза Мали и Велики Св. Бернард, које је држало племе Саласа. 25. г. пре Хр. покорио их је Теренције Мурена и основана је ветеранска колонија Августа Преторија (дан. Аоста) да штитити пролаз преко Малог Св. Бернарда. Јужно одатле, у Котијским Алпима, остављен је на власти домаћи владар Јулије Котије у рангу римског префекта. На југу, уз Медитеран, покорена су лигурска племена и основана је провинција Приморски Алпи. Пошто су покорена и алпска племена између језера Комо и Гарда, Август се одлучио на наставак освајања на север до Дунава и команду је поверио својим пасторцима 15. године пре Хр. Тиберије је кренуо у поход из Галије и савладао је Винделике код Боденског језера. Друз је преко територије Рета и Бреновог пролаза сишао долином Ина на Дунав. Њихове победе су увековечене у Хорацијевим одама и тријумфалним спомеником, који је Август подигао изнад дан. Монака у месту Турби (*Trophaeum Augusti* или *Trophaeum Alpium*), са натписом у коме се набраја 46 покорених алпских племена од Медитерана до Јадранског мора.

Основана је провинција Реција. Норик је инкорпориран али није организован као провинција све до Клаудија. Обезбеђивао га је управник Паноније, док је Рецијом управљао префект, а обезбеђивала ју је војска са Рајне.

Илирик и Германија

На освајање алпских области и њихових падина према горњој Рајни и Дунаву надовезују се два офанзивна похода која су отпочела 12. г. пре Хр.: Друзов, против германских племена источно од Рајне и Тиберијев, против панонских племена северно од Илирика.

Прво је отпочео поход против панонских племена који је требало да води Агрипа. Али он је убрзо умро тако да је команду 12. г. преузео Августов старији пасторак Тиберије.

Млађи Августов пасторак Друз повео је успешан поход на германска племена. Обезбедио је савезништво племена Батава и Фризија северно од Рајне, који су имали да дају Риму трупе, и прокопао је канал којим је римска флота са Рајне упловила преко холандских језера у Северно море. Да је његов циљ био више од казнене експедиције, указује успостављање логора дуж реке Липе у којима је војска имала да презими на непријатељској територији. У наредне три године уследили су походи, најпре у северној Германији, а 9. године пре Хр. Друз је кренуо из Могонтијака (Мајнц) на исток против Хата и покорио племена све до Лабе. Сведочанство о римском напредовању дуж Лабе су логори на реци Вери који су откривени у ископавањима између 1998 и 2005. На повратку са похода на Лабу Друз је умро, и команду преузима Тиберије. До краја 8. г. пре Хр. Тиберије је Германију готово претворио у провинцију. Логор саграђен у Халтерну на Липи добио је изглед утврђеног града, а цивилно насеље на Лани у Валдгирмесу добило је форум, камене грађевине и статуе Августа и царске породице. Већ од 7. г. пре Хр. Август је Германију сматрао новом провинцијом. Најзначајнији показатељ за то је установљивање провинцијског култа Риму и Августу, какав је раније установљен у Лугдунуму за галске провинције. За средиште царског култа изабрано је место које Тацит касније (*Анали* I 36) назива Убијским градом (*oppidum Ubiorum*), данашњи Келн.

Тиберије се 6. године пре Хр. повукао из политике. До његовог повратка на Рајну 5. г. по Хр. Германија је сматрана римском провинцијом. Освајање је после Тиберија наставио Домиције Ахенобарб, који је напредовао до Лабе реком Залом.

Претња стабилности нове провинције био је краљ Маробод, који се са својим племеном Маркоманима повукао са Мајне у дан. Чешку, одакле је истиснуо келтско племе Боја (по њима је дан. Чешка добила име Бохемија). Он је склопио савез са многим германским племенима и Риму је претила је опасност да Маробод подстакне на побуну германска племена под римском влашћу. Тиберијев задатак је био да то спречи. Поход је брижљиво припремљен и војска од 12 легија је кренула од Могонтијака уз Мајну када је Тиберију стигла вест о побуни у Панонији. Марободова моћ више није била угрожена од Римљана, али ни он није кренуо у контранапад.

Устанак Панонаца и Делмата у Илирику 6–9. г. по Хр.¹

Упркос победи држава је била и финансијски и војно исцрпена. Неколико дана после Тиберијевог тријумфа у Риму, стигла је вест о катастрофалном поразу римске војске у Германији.

Битка у Теутобуршкој шуми: *Clades Varriana*

Пацификација нове римске провинције источно од Рајне обезбеђена је успостављањем римских логора дуж главних природних комуникација и придобијањем домаћих племенских поглавара. Они су учествовали у царском култу који се одржавао у Убијском граду, а њихови синови су служили у римским помоћним одредима. Под крај своје владавине Август је поставио за легата Германије Публија Квинтилија Вара који није познавао прилике на северној

¹ То је тема курса Античка историја наше земље.

граници. Начин на који је спроводио ценз и судски поступак у провинцији изазвао је незадовољство становништва. Устанак је организовао млади поглавица племена Херуска, Арминије, који је служио у римској војсци, добио римско грађанско право и био примљен у витешки сталеж. Он је 9. године напао Вара у Теубуршкој шуми (између река Везера и Емса) док се са војском враћао у зимски логор на Рајни и уништио му све три легије (Седамнаесту, Осамнаесту и Деветнаесту) и 6 помоћних одреда.

Август ипак није одустао од офанзивне политике према Германији. Тамо је одмах послат Тиберије који је кренуо у казнену експедицију. Команда над трупима на Рајни пренета је 13. године на Германика, Друзовог сина, и он је те исте године однео победу за коју је Август добио своју последњу императорску акламацију. Ископавања у Валдгирмесу су показала да су Римљани предузели обнову града разореног 9. године. Уз то, побуна није била захватила читаву римску Германију. Племена уз Северно море, пре свих, Фризији, остали су лојални Риму. Зато је Август у праву када у RGDA 26, 2, каже:

Умирио сам провинције Шпанију, Галију као и Германију, које окружује Океан од Гадеса до ушћа реке Лабе.

Провинцију Германију напустио је тек Тиберије, углавном након неуспешних Германикових похода од 14. до 16. године.

Осам легија остало је стационирано на Рајни: Ветера (двојни логор), Новесиј, Бона, Могонтијак (двојни логор), Аргенторате, Виндониса.

Македонија

29. г. пре Хр. Лициније Крас, проконзул Македоније, избацио је Бастарне из Тракије, покорио Мезе и заузео Сердику. Мези су припојени Македонији, а Тракија је остављена домаћим владарима. Тако је граница на Дунаву успостављена до Црног мора. Пред крај Августове владавине основана је провинција Мезија.²

² О томе опширније на курсу Античка историја наше земље.